

FRÁSÖGN

af ársfundi NATO-þingsins í Halifax 16.–19. nóvember 2018.

Ársfundur NATO-þingsins var haldinn í Halifax dagana 16.–19. nóvember sl. Af hálfu Íslandsdeildar NATO-þingsins sóttu fundinn Njáll Trausti Friðbertsson, formaður, og Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir, varaformaður, auk Örnú Gerðar Bang ritara. Um 300 þingmenn frá 28 aðildarríkjum NATO og fulltrúar 13 annarra ríkja sóttu ársfundinn. Meginumræður fundarins fóru fram í fimm málefnanefndum þingsins á grundvelli skýrslna, sem unnar voru af nefndarmönnum, og fyrirlestra alþjóðlegra sérfræðinga um öryggismál. Þá var þingfundur haldinn þar sem fjallað var um þau mál sem hæst hefur borið í alþjóðlegri öryggis- og varnarmálaumræðu og kosið um ályktanir og ákvarðanir þingsins. Helstu umræðuefni fundarins voru málefni norðurslóða, geimvarnir, samstarf NATO og Evrópusambandsins, átökin í Sýrlandi og eldflaugavarnir. Einnig fór fram umræða um hervæðingu samfélagsmiðla og falsfréttir.

Á fundi stjórnarnefndar NATO-þingsins var m.a. tekin ákvörðun um starfsemi og helstu viðfangsefni NATO-þingsins fyrri hluta árs 2019. Áhersla verður m.a. lögð á þá þekkingu og reynslu sem NATO hefur aflað sér á 70 ára starfsafmæli sínu árið 2019. Sjónum verður beint að því hvernig bandalagið getur tekist á við fjölpættar nýjar áskoranir sem blasa við og tryggt getu sína og nauðsynlegan styrk til þess að standa við skuldbindingar sínar. Þá verða málefni Rússlands áfram í brennidepli og ástandið í Sýrlandi auk þess sem aukinni athygli verður beint að Afríku.

Stjórnmalanefnd fjallaði um þrjár skýrslur á fundum sínum. Á grundvelli hinnar fyrstu var samþykkt ályktun um að styrkja framlag NATO til að takast á við viðfangsefni í suðrænum löndum. Önnur fjallaði um Norður-Kóreu og þá áskorun sem landið er alþjóðlegu öryggi og í hinni þriðju var sjónum beint að öryggismálum á vestanverðum Balkanskaga. Þá fóru fram pallborðsumræður um öryggismál í Norðaustur-Asíu og um hlutverk Kína.

Varnar- og öryggismalanefnd NATO-þingsins samþykkti ályktanir á grundvelli tveggja skýrslna á fundi sínum. Í fyrri skýrslunni var fjallað um dreifingu ábyrgðar og nýjar skuldbindingar á nýjum tímum og í seinni skýrslunni um styrkingu varna NATO í austri. Þá fóru fram pallborðsumræður um öryggismál á norðurslóðum. Þorgerður K. Gunnarsdóttir tók þátt í störfum nefndarinnar og fagnaði áhuga hennar á málefnum norðurslóða. Nefndarmenn voru sammála um að áhrif loftslagsbreytinga væru öryggis- og varnarmál, m.a. vegna hækkunar yfirborðs sjávar og aukins aðgengis að náttúruauðlindum á norðurslóðum.

Vísinda- og tækninefnd samþykkti ályktanir á grundvelli tveggja skýrslna, annars vegar um að verja kosningar í aðildarríkjunum og hins vegar um hvernig viðhalda mætti áherslu á vísindi og tækni og auka snerpu bandalagsins. Þá fór fram umræða um skýrslu nefndarinnar um afskipti Rússlands af kosningum og þjóðaratkvæðagreiðslum í bandalaginu. Sömuleiðis fóru fram pallborðsumræður um notkun öfgahópa og hryðjuverkamtaka á netinu. Njáll Trausti Friðbertsson tók þátt í störfum nefndarinnar og var jafnframt kosinn einn fjögurra varaformanna hennar.

Hinn eiginlegi þingfundur NATO-þingsins fór fram 19. nóvember þar sem tignargestir fluttu ávörp og svöruðu spurningum fundarmanna. Meðal þeirra sem fluttu erindi voru Rasa Juknevičienė, fráfaramandi forseti NATO-þingsins, Harjit Singh Sajjan, varnarmálaráðherra Kanada, og Rose Gottemoeller, aðstoðarframkvæmdastjóri NATO. Juknevičienė lagði í máli sínu áherslu á mikilvægi samstöðu aðildarríkja NATO á tímum fjölmargra öryggisáskorana vegna hryðjuverkastarfsemi og óstöðugleika suður af Evrópu auk óvinveittrar afstöðu Rússlands í austri.

Varnarmálaráðherra Kanada, Harjit Singh Sajjan, sagði samstarf aðildarríkja NATO jafnvel enn mikilvægara nú en áður í ljósi nýrra ógna. Hvort sem brugðist er við árásgjarnri hegðun Rússa í Austur-Evrópu eða vaxandi óstöðugleika víða um heim, stæðu menn frammi fyrir enn flóknari ógnum en áður.

Samþykktar voru ályktanir á þingfundinum um að stjórnvöld í aðildarríkjum NATO styrktu varnir (e. *deterrence*) við austurlandamæri bandalagsins með því að bæta herstjórnarlegt skipulag, þróa viðvörunarkerfi og viðhalda viðbúnaði heraflans. Einnig var ályktað um samstarf við einkageirann til að verja kosningar frá utanaðkomandi afskiptum og um að íhuga eigi refsiaðgerðir sem svar við árásum Rússa. Þá lögðu fundarmenn einnig áherslu á nauðsyn þess að fjármagn yrði lagt fram til að viðhalda tækniþróun hjá NATO og hvöttu þeir stjórnvöld í aðildarríkjum til að uppfylla viðmið um framlög til varnarmála.

Aðstoðarframkvæmdastjóri NATO, Rose Gottemoeller, lagði í máli sínu áherslu á mikilvægi þess að tryggt væri að fjárframlög til varnarmála yrðu samþykkt í aðildarríkjunum svo að bandalagið byggi yfir þeim tækjum sem nauðsynleg væru til að takast á við verkefni sín. Hún fagnaði samþykkt um fjögurra ára samfellda hækkun framlaga aðildarríkjanna og bað þingmenn að tryggja að ekki kæmi bakslag í framkvæmd hennar.

Breska þingkonan Madeleine Moon var kosin nýr forseti NATO-þingsins og tók hún við embættinu af Rösu Juknevičienė frá Litháen. Í ræðu sinni lagði Moon áherslu á mikilvægi þess að aðildarríkin stæðu við skuldbindingar sínar í varnarmálum auk þess sem hún ítrekaði áherslur sínar um að efla forystu ungu kynslóðarinnar og samstarfsaðila NATO. Enn fremur lagði hún áherslu á jafnréttismál innan NATO sem utan og vísaði til ályktunar Sameinuðu þjóðanna nr. 1325 um konur, frið og öryggi. Hún sagði mikinn árangur hafa náðst á sviði jafnréttismála undanfarinn áratug og að hún vildi tryggja áframhaldandi vitundarvakningu um ómetanlegt starf kvenna að öryggismálum í víðum skilningi.

Áður hafði Clare Hutchinson, sérstakur fulltrúi varðandi konur, frið og öryggi hjá NATO, kynnt fyrir fundargestum niðurstöður nýlegrar könnunar um jafnréttismál hjá NATO, þar sem m.a. kom fram að 12% af starfsmönnum bandalagsins væru konur. Hún sagði þessa tölu alltof lága en þróunin væri samt upp á við þótt hún mætti vera hraðari. Hún lagði áherslu á mikilvægi þess að jafnréttissjónarmið yrðu innleidd í alla starfsemi NATO, bæði hernaðarlega og pólitíska uppbyggingu. Auk þess þyrfti að uppræta kynbundna misnotkun og áreitni innan NATO án tafar.

Njáll Trausti Friðbertsson tók til máls á þingfundinum og vakti athygli á málefnum norðurslóða og á auknu vægi svæðisins í alþjóðlegri umræðu. Hann sagði landfræðilega legu, bætt aðgengi að náttúruauðlindum og áhrif loftslagsbreytinga hafa opnað augu umheimsins fyrir tækifærum og áskorunum á svæðinu. Með auknu mikilvægi svæðisins varðandi viðskipti og landfræðistjórnmalalegar breytingar (e. *geopolitical changes*) óttuðust menn aukna spennu milli strandríkja á norðurslóðum en Rússar hefðu nú þegar aukið hernaðarviðbúnað sinn þar. Í ljósi þessarar þróunar, og með hliðsjón af því að fimm af aðildarríkjum NATO eiga landsvæði á norðurslóðum, spurði Njáll Trausti Rose Gottemoeller, aðstoðarframkvæmdastjóra NATO, hvort hún teldi að NATO ætti að hafa aukin afskipti af málefnum norðurslóða. Gottemoeller svaraði því til að málefni norðurslóða væru afar mikilvæg og yfirstandandi loftslagsbreytingar hefðu aukið athyglina á svæðinu. Hún sagði að NATO mætti vera virkara þegar kæmi að málefnum norðurslóða og að bandalagið treysti á aðildarríki sín á norðurslóðum eins og Noreg og Ísland til að veita leiðsögn í þeim málum.

Vorfundir NATO-þingsins fara fram í Bratislava 31. maí til 3. júní 2019. Frekari upplýsingar fást hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.nato-pa.int.